

Joan-Francesc Peris i García

DIPUTAT I PORTAVEU DEL GRUP MIXT DE LES CORTS VALENCIANES
COORDINADOR DE PAÍS D'ESQUERRA VERDA

LA REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA: PER UN PAÍS VALENCIÀ MÉS EUROPEU I MÉS COHESIONAT

SUMARI

1. LA TRANSICIÓ POLÍTICA I L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE 1982
2. EL MARC POLÍTIC ACTUAL PER A LA REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA
3. LES NOSTRES PROPOSTES PER A LA REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA I DE LA CONSTITUCIÓ

«Considerando haber perdido los Reynos de Aragón y de Valencia, y todos sus habitadores por el rebelión que cometieron, (...), se añade ahora la del justo derecho de conquista que de ellos han hecho últimamente mis Armas con el motivo de su rebelión (...) he juzgado por conveniente, así por esto como por mi deseo de reducir todos mis Reynos de España a la uniformidad de unas mismas leyes, usos, costumbres, Tribunales, gobernándose igualmente todos por las leyes de Castilla, tan loables y plausibles en todo el Universo, abolir y derogar enteramente, como desde luego doy por abolidos y derogados, todos los referidos fueros, privilegios, prácticas y costumbres hasta aquí observadas en los referidos Reynos de Aragón y Valencia (...).» (Felip V, Decret d'Abolició dels Furs de 29 de juny de 1707).

1. LA TRANSICIÓ POLÍTICA I L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE 1982

Hem volgut començar aquest article per a l'*Anuari de les Corts* amb motiu del XX aniversari de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, amb una cita del Decret d'Abolició dels Furs de Felip V, que emmarca clarament el punt de partida de la nostra posició política: el poble valencià va perdre els seus drets polítics amb una derrota i conquesta militar, no mitjançant una decisió voluntària o democràtica.

Som una nacionalitat històrica, tant com aquelles que, per haver plebiscitat afirmativament projectes d'Estatut d'Autonomia durant el període de la II República — País Basc, Galícia i Catalunya—, pogueren utilitzar la via de l'article 151 per accedir a l'autonomia política en el marc de la Constitució espanyola de 1978, en aplicació de la seua transitòria segona. Certament, a la curta II República, també derrocada per una derrota militar antidemocràtica, no havia arribat el valencianisme polític amb la suficient força i extensió per aconseguir recuperar una part de poder polític autònom.

No obstant això, som dels qui pensem que, des dels anys seixanta del segle XX, la lluita per la recuperació de la democràcia al País Valencià havia estat lligada suficientment a una clara voluntat de recuperació dels drets nacionals del poble valencià, que ens feia mereixedors d'un millor tractament en el procés de transició política cap a l'actual sistema polític.

De manera premonitòria, Fuster recollia, l'any 1976, al seu llibre *Un País sense política*, com a epíleg, un article publicat al diari *Tele/Exprés* de Barcelona, el dia 9 de febrer d'aquell any, on relatava com un dirigent de l'oposició d'esquerres al franquisme li deia en el recital de Raimon a Madrid, quan l'escriptor intentava explicar-li que el cantant era valencià i que els valencians també volien l'autonomia, les paraules següents: «*Hombre, no; más líos de esa especie, no... Con una Cataluña tenemos de sobra...* ». Fuster acabava dient: «*Amb aquesta oposició, Dios nos coja confesados. En Raimon podía cantar dos i tres días más. L'hi van negar el permís... Era massa perillós per a tots*».

La transició cap a la Constitució de 1978 i l'Estatut de 1982, malauradament, donaria la raó a la premonició de Fuster. Els polítics valencians amb poder per a fer-ho no aconseguiren un Estatut d'Autonomia, i el que és més important, que la política valenciana comptara com a tal en el conjunt de la política de l'Estat, i menys encara que tinguera una relativa influència.

L'Estatut d'Autonomia actual, després de tot el blaverisme anticatalanista fabricat artificialment pels dirigents polítics de la dreta valenciana completament lligada amb els interessos econòmics centralistes, s'acabà pactant a Madrid entre les dues grans forces polítiques estatals d'aleshores, UCD i PSOE, amb l'acord del PCE i, poc després de l'intent de cop d'Estat de Tejero, en els moments del que es deia esperit harmonitzador de les autonomies de la LOAPA, d'altra manera, primer intent neocentralista del «*patriotisme constitucional*».

En el camí, s'havia quedat molta esperança i molta gent. Fins i tot, algun mort, com Miquel Grau. L'Estatut estava molt lluny d'aquell clam per l'autogovern de la manifestació que no oblidarem mai del 9 d'octubre de 1977, amb quasi un milió de persones vingudes de tot arreu del País. Aquella autèntica mar humana que reclamava autonomia valenciana no entrava en els càlculs dels que dirigien i consensuaven la voladura controlada, pacífica i tolerada del franquisme cap a la democràcia. Ja aleshores, la recuperació de l'autogovern del poble valencià no era políticament massa correcta.

Tal vegada per això, hauria de fracassar l'intent encapçalat pel President del Consell preautonòmic Josep Lluís Albiñana, moltes vegades injustament oblidat, d'arribar a l'autonomia per la via del 151. És fonamental senyalar com la via de l'article 151 no solament es diferenciava per l'assumpció de competències més prompte o cinc anys més tard, sinó pel mateix procés d'elaboració de l'Estatut, que suposava la mobilització política de tot el poble valencià, que hauria d'aprovar, mitjançant referèndum, el projecte d'Estatut redactat l'Assemblea dels diputats, diputades, senadores i senadors valencians per majoria absoluta. Durant aquests vint anys d'Estatut, hem tingut moltes proves de la feblesa política que venim arrossegant, per la manca d'una embranzida inicial que no va estar possible aleshores. L'actual Estatut d'Autonomia és una Llei Orgànica del poder central, la 5/1982, modificada per la 5/94; cosa molt diferent és un Estatut d'Autonomia que vota per referèndum el poble, que aspira al seu autogovern i les cambres estatals solament ratifiquen. Per això, avui encara no és cert allò del «*poder valencià a Madrid*». Tampoc per aconseguir majors quotes d'autogovern cal esperar permís de Madrid, s'ha de guanyar al i des del propi País.

2. EL MARC POLÍTIC ACTUAL PER A LA REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

Ara, a vint anys de l'aprovació de l'actual Estatut i de la LOAPA, ens trobem davant d'una nova regressió en el procés autonòmic per la política impulsada pel Govern Central. La majoria absoluta del PP està utilitzant-se per recuperar per al poder central tota una sèrie de deci-

sions. La Llei de Reforma Universitària o la Llei d'Estabilitat Pressupostària són dos bons exemples d'una clara voluntat neocentralitzadora. Amb el govern del PP, fins les matrícules dels vehicles han perdut la seua identificació territorial.

Per això, no creuem que hi haja una voluntat autèntica i real de reforma de l'Estatut d'Autonomia entre els mandataris del PP. Encara que, en matèries transferides, podem equipar-nos amb qualsevol altra autonomia, hi ha una diferència real que senyala autèntic poder d'autogovern o no: marcar-se per si mateix el moment de dissolució i convocatòria de les Corts Valencianes i no estar obligats al ritme de les eleccions locals i autonòmiques del darrer diumenge de maig. En qüestió de poder polític, és definitiva la possibilitat de marcar el *tempus* de les crisis polítiques. No creuem que el PP tinga massa interès, en aquests moments, amb majoria absoluta allà i ací, de concedir més poder d'autogovern al poble valencià.

En canvi, és, possiblement, un bon moment per plantejar-nos la recuperació de la part de protagonisme que ens pertoca, com a nacionalitat històrica que som. Nosaltres, els valencians, hauríem d'abordar ara, novament, amb força, la reforma de l'actual marc polític, des de la convenció que la construcció europea pot ser una bona aliada dels pobles, per a guanyar autonomia i recuperar drets polítics.

La incorporació de nous països a la UE obligarà a una reestructuració política que pot suposar, a mitjà termini, la superació progressiva de l'actual model d'estats centrals, per passar a una Europa unida amb regions.

És clar que partim, en la nostra anàlisi, d'una convenció política valencianista i de l'anàlisi de l'Estat central, com a instrument històric de la burgesia en ascens, per imposar-se a les traves feudals, al desenvolupament del capitalisme. Des d'aqueixes premisses, fem la pregunta següent: Què resta, realment, d'un Estat-nació sense moneda, mercat interior, ni exèrcit propis?

Actualment, ja estan produint-se avanços en la participació de les regions i nacionalitats en les decisions de la UE i en l'aplicació de la legislació europea de manera autònoma.

No menys important és la lenta aparició d'una nova ciutadania europea de persones, amb uns drets i deures polítics, socials, econòmics i mediambientals comuns, que no tenen entre elles cap impediment per a la mobilitat econòmica o laboral. Aquesta nova ciutadania posarà més en qüestió, per innecessaris, el vells estats centralistes. Més encara, en aquelles zones com la nostra, que tenen una cultura, història i llengua pròpies diferenciades.

Però, a hores d'ara, amb la majoria absoluta del PP i sense quasi espai institucional a les Corts Valencianes per a posicions nacionalistes i d'esquerra valenciana com les que nosaltres mantenen, és impensable una reforma de l'Estatut que pugui anar més enllà d'alguna adequació tècnica (calen 3/5 parts de les Corts Valencianes per aprovar-la i, després, la majoria absoluta del Congrés dels Diputats) i poc més.

Caldrà impulsar la mobilització política de la ciutadania valenciana, en favor de la recuperació real de l'autogovern, i prendre partit per la decidida construcció política d'una Europa superadora dels obsolets estats huitcentistes, per donar pas a una nova ciutadania europea, amb ciutats i regions amb les màximes competències.

3. LES NOSTRES PROPOSTES PER A LA REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA I DE LA CONSTITUCIÓ

No obstant les actuals dificultats per a una reforma política de l'Estatut d'Autonomia per aconseguir major autogovern, considerem que amplis sectors de la ciutadania valenciana aspiren a superar les actuals insuficiències del nostre text estatutari i estem segurs que, al conjunt de la població valenciana, li interessa una major autonomia política valenciana en el marc de la construcció europea.

Pensem que l'objectiu polític de la reforma de l'Estatut hauria de ser enfortir el poder polític valencià, en la línia d'aconseguir el grau d'autonomia real de les que sí que reconeix la Constitució com a nacionalitats històriques (Euskadi, Galícia, Catalunya...), eixint-nos definitivament del bloc de les autonomies del 143, i que aconseguira, també, un nou sistema de finançament autonòmic més just.

Així, caldria definir clarament en l'Estatut el reconeixement del caràcter històric del poble valencià i del seu dret a l'autogovern, amb institucions polítiques pròpies, llengua pròpia, comparada amb altres territoris de l'Estat i de fora de l'Estat, i simbologia històrica, que — no ho oblidem— ens identifica a tots els antics territoris de la Corona d'Aragó, un dels possibles marcs d'actuació regional futura de la política de la UE.

Seria molt important que aprofitàrem la possible reforma de l'Estatut per tancar definitivament el debat sobre la llengua. Artificial, filològicament parlant, però amb importants guanys electorals i polítics per als sectors menys autonomistes. Seria important plantejar una definició de la llengua a incloure al text de l'Estatut d'Autonomia, semblant a la consensuada pel Consell Valencià de Cultura. Nosaltres proposaríem una cosa així: *«El valencià és la denominació que el poble valencià ha donat històricament a la seua llengua pròpia, pertany al sistema lingüístic que comparteix conjuntament amb les parles pròpies de Catalunya, de les Illes Balears, d'algunes comarques de la franja oriental d'Aragó, d'Andorra, de la ciutat sarda de l'Alguer, i del Roselló, Conflent, el Capcir i el Vallespir, al sud de França»*.

Respecte al dret històric del poble valencià a l'autogovern, afegiríem, un nou apartat a l'actual article 9:

Art.9.3 «Tots els poders de la Generalitat, en el marc de l'actual Constitució de l'Estat espanyol, emanen del present Estatut i del poble valencià».

En aquest sentit, pensem que el President de la Generalitat hauria de guanyar imatge de màxima autoritat institucional i representativa del poble valencià, *suprimint la limitació del nombre de consellers i introduint la figura del Conseller en Cap (art. 17), i, com ja hem dit abans, amb la introducció de la capacitat del President de la Generalitat de dissolució de les Corts i convocatòria d'eleccions anticipades, per donar pas a una nova legislatura de quatre anys (art. 12.4).*

Una altra de les reformes necessàries de l'Estatut per guanyar en democràcia real seria la *desaparició del percentatge del 5% per a poder accedir a les Corts Valencianes (reforma de l'art. 12.2).*

S'hauria d'aprofitar el debat de la reforma de l'Estatut, per definir el paper de la Generalitat Valenciana i de la resta de CCAA en la nova situació política que marca el procés de la construc-

ció europea i les conseqüències que hauria de tenir per a una més que necessària reforma de la Constitució.

El Senat hauria de convertir-se en autèntica cambra territorial, representativa de les diferents comunitats autònomes, per a ser lloc, entre d'altres, de:

- Designació de membres d'organismes comuns de l'Estat: Tribunal Constitucional, Consell General del Poder Judicial, Tribunal de Comptes...
- Presa de decisions sobre el marc tributari de l'Estat i del finançament autonòmic, estudiant la generalització del sistema de concert, com a model de finançament per a totes les CCAA.
- Territorialització de les inversions estatals i del repartiment dels fons de solidaritat interterritorial.
- Formació de la voluntat estatal en la construcció europea, i les seues competències perquè incorpore les funcions de les relacions de les CCAA amb la UE, i la seua participació en les negociacions dels tractats internacionals que afecten les seues competències.

Però també s'hauria de reformar l'Estatut d'Autonomia, incorporant la capacitat de la Generalitat per adaptar i executar, al seu territori, els tractats i convenis internacionals que afecten les seues competències. Manteniment de representació permanent de la Generalitat davant els organismes europeus.

És fonamental aconseguir que el Consell pugui *acordar amb l'Estat la participació de la Generalitat en les delegacions espanyoles a les institucions de la UE*, d'acord amb l'article 203 del Tractat de la UE, sobretot davant del Consell Europeu, del COREPER, i dels seus comitès i grups de treball.

Escriu Fuster, al seu llibre *Nosaltres els valencians*, que, des de la seua publicació en 1962, va posar els fonaments del valencianisme polític contemporani, que és la divisió en tres províncies i el provincialisme subsegüent el fenomen administratiu i sociopolític que més ha impossibilitat la cohesió i vertebració del poble valencià des del segle XIX.

Estem convençuts que cal difuminar les línies divisòries provincials, sobretot la que separa València i Alacant, a més que cal prendre tota una sèrie de decisions al voltant d'una nova divisió administrativa i competencial entre les administracions autonòmiques i locals valencianes, sense oblidar el fet històric comarcal.

En aquest sentit, pensem que caldria abordar la reforma de la Llei electoral valenciana conformant noves circumscripcions diferents als límits provincials actuals i amb un mateix nombre d'escons a escollir, per tal d'evitar hegemonies polítiques d'uns territoris sobre d'altres. Podríem anar, per exemple, a quatre circumscripcions electorals, amb 25 diputats i diputades cadascuna: Castelló, València, Comarques Centrals (nova circumscripció formada per comarques del sud de València i del nord d'Alacant) i Alacant.

També considerem que cal augmentar el paper Institucional de les Corts i millorar l'organització dels treballs parlamentaris. S'hauria d'impulsar la Reforma del *Reglament de les Corts Valencianes*, per apropar i sincronitzar els debats parlamentaris a la realitat social valenciana i, també, per impedir que la majoria de torn impossibilita el paper de fiscalització i control de l'oposició.

No volem acabar aquestes ratlles sobre la reforma de l'Estatut d'Autonomia sense oblidar que el nou text hauria de servir per a establir i augmentar els drets i els deures dels valencians i les valencianes. Caldria ampliar la referència als drets i deures que es fa en l'article 2 de l'actual Estatut, introduint un Títol relatiu als drets i deures polítics, econòmics i socials, partint dels establerts en la Constitució Espanyola, però afegint-hi els incorporats pels Tractats de la UE, la Carta de Drets Fonamentals de la UE, el Conveni de Drets Humans del Consell d'Europa i la Declaració Internacional de Principis sobre Drets Humans i Medi Ambient.